

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 27/2015 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Niina Riissanen, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Kirsi Taipale, maa- ja metsätalousministeriö
- elinkeinopäällikkö Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- metsäasiantuntija Anu Islander, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- oikeusministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettua lakia. Lain mukaan tietojärjestelmän julkisia tietoja voidaan teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttaa metsätalouteen liittyvää kaupallista tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten, jos maanomistaja on siihen antanut suostumuksen. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei suostumusta edellytetäisi, jos tiedot luovutettaisiin luoton myöntämistä tai valvontaa varten. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös luovutettujen tietojen käytöstä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettua lakia (419/2011) (metsätietolaki). Voimassa olevan lain mukaan tietojärjestelmän julkisia tie-

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2015 vp

toja voidaan teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttaa metsätalouteen liittyvää kaupallista tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten, jos maanomistaja on siihen antanut suostumuksensa. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei suostumusta edellytetä, jos tiedot luovutettaisiin luoton myöntämistä tai valvontaa varten. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös luovutettujen tietojen käytöstä.

Esityksen perusteluihin viitaten valiokunta toteaa, että metsätietolain 8 §:n mukaan tietoja voidaan luovuttaa nykyisinkin luottolaitoksille, mutta tällöin tietojen luovuttamiseen täytyy olla maanomistajan eli luotonsaajan suostumus. Metsäomaisuuden vakuusarvon kannalta merkityksellisiä ovat tällöin metsänhakkuuta koskevat tiedot, kuten esimerkiksi metsänkäyttöilmoituksiin sisältyvät tiedot metsähakkuista, pinta-alatieto metsähakkuun kohdistumisesta sekä tieto hakkuu-oikeuden haltijasta. Metsälain (1085/2013) 14 §:n 1 momentin mukaan maanomistajan taikka hallinto-oikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijan tai hänen valtuuttamansa on tehtävä metsäkeskukselle metsänkäyttöilmoitus käsittelyalueella aiotusta kasvatushakkuusta, uudistushakkuusta, metsätuhon johdosta tehtävästä hakkuusta ja muusta hakkuusta sekä 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen käsittelystä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsäomaisuuden vakuusarvon määrittelyä koskevat huolet liittyvät siihen, että metsälaista poistettiin mainitulla vuonna 2013 annetulla lailla uudistamishakkuiden ikä- ja järeyskriteerit. Laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Metsätietojärjestelmä sisältää muutakin tietoa, jolla on merkitystä metsäomaisuuden vakuusarvon kannalta. Edellä mainitut metsänkäyttöilmoitukset sisältävät tietoa pääsääntöisesti vain kiinteistön tiettyyn osaan tai tiettyihin osiin suunnitelluista hakkuista. Metsätietojärjestelmästä on mahdollista seurata myös koko kiinteistön puuston määrää ja ikää koskevia tietoja.

Esityksen perusteluissa luottoriskien hallintaa koskevaa sääntelyä on pidetty sellaisena erityisenä syynä, jonka vuoksi on perusteltua, että luottolaitoksille voidaan myöntää luoton myöntämiseen ja valvontaan liittyviä henkilötietoja ilman rekisteröidyn eli maanomistajan suostumusta. Mainittu säännös ehdotetaan sisällytettäväksi metsätietolakiin muuttamalla lain 8 §:n 2 momenttia. Nyt voimassa olevaan momenttiin sisältyvän säännöksen mukaan tietojärjestelmän julkisia tietoja voidaan teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttaa metsätalouteen liittyvää kaupallista tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten, jos maanomistaja on siihen antanut suostumuksen. Esityksessä momentin loppuun ehdotetaan sisällytettäväksi luottolaitoksia koskeva erityissäännös, jossa poikettaisiin suostumusta koskevasta vaatimuksesta.

Esityksen perusteluihin viitaten valiokunta katsoo, että ehdotettu luottolaitoksia koskeva erityissäännös edistää metsätaloutta. Ehdotus parantaa metsäkiinteistöjen vakuuskäytön edellytyksiä vaikuttaen samalla myönteisesti metsäomaisuuden taloudelliseen hyödyntämiseen. Erityissäännöksen arvioidaan parantavan pankkien mahdollisuuksia seurata luoton vakuutena käytettävän metsäkiinteistön arvoa nykyisestään ja siten parantavan metsätalouden harjoittamisen edellytyksiä. Samoin esitetyn muutoksen arvioidaan parantavan metsänomistajan rahoitusasemaa ja siten helpottavan metsäomaisuuteen kohdistuvien investointien tekemistä, kuten lisämaan hankintaa ja metsänparannustöiden toteuttamista.

Valiokunta toteaa, että perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2015 vp

sääntelykohteena henkilötietojen sallittuja käyttötarkoituksia mukaan lukien henkilötietojen luovutettavuus. Lailla säättämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 54/2010 vp). Ehdotetut säännökset liittyvät henkilötietojen luovuttamiseen.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että henkilötietolain (523/1999) mukainen asiakkaan suostumus on lähtökohtaisesti peruutettavissa milloin tahansa. Asiakkaan suostumukseen perustuvaa tiedonsaantioikeutta ei siksi voida pitää luottolaitoksen näkökulmasta riittävänä, koska asiakas voi esimerkiksi luotto- ja panttaussopimuksen solmimisen jälkeen peruuttaa antamansa suostumuksen metsätietojärjestelmän sisältämien tietojen luovuttamiseen teknisen käyttöyhteyden kautta. Suostumukseen perustuvaan tiedonsaantioikeuteen liittyy muutoinkin epävarmuutta, koska välttämättä kaikki asiakkaat eivät luottosopimuksen solmimisen jälkeen antaisi suostumustaan henkilötietojen käsittelyyn.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsätietolaissa ei ole lainkaan tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevia erityissäännöksiä. Metsätietojärjestelmän tietojen julkisuus ja salassapito määräytyvät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) (julkisuuslaki) mukaan. Ulkopuolisen, kuten luottolaitoksen tai metsäalan toimijan, oikeus käsitellä metsätietojärjestelmään talletettuja henkilötietoja taas määräytyy metsätietolain, henkilötietolain tai muun lain perusteella. Henkilötietolain terminologiassa ulkopuolista tahoa nimitetään sivulliseksi ja julkisuuslain terminologiassa luovutuksensaajaksi. Metsätietolain 8 § on metsätietolain alkuperäisessä muodossaan koskenut nimenomaan julkisten henkilötietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että luottolaitokset ovat velvollisia ottamaan henkilötietojen käsittelyssään huomioon henkilötietolain säännökset. Henkilötietolain 9 §:n mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia (tarpeellisuusvaatimus). Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (virheettömyysvaatimus). Rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyydensuojalle.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu viitaten henkilötietolain edellä mainittuun säännökseen ja hallituksen esityksessä (s. 4) kuvattuihin luottolaitosten riskienhallintavaatimuksiin, että jo voimassa olevat säännökset estävät vanhentuneiden tietojen käsittelyn luottosopimusten osalta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen 8 §:ssä käyttötarkoitus on ilmaistu sanoilla luoton myöntämistä ja luoton valvontaa varten. Kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain (453/2002) 6 §:n 3 momentissa luetellaan käyttötarkoituksia, joita varten Maanmittauslaitos saa teknisen käyttöyhteyden avulla luovuttaa tietoja. Säännöksen mukaan tietoja voidaan luovuttaa luoton myöntämistä ja valvontaa varten. Myös oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain (372/2010) 17 §:n 1 momentissa, joka koskee tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla, on käyttötarkoitukseksi lain tasolla määriteltävy luoton myöntäminen ja valvonta. Siten ehdotettu muotoilu vastaa jo voimassa olevassa lainsäädännössä olevaa sääntelyä.

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2015 vp

Lakiehdotuksen 13 b §:n mukaan metsätietojärjestelmän tietojen edelleenluovutus on sallittua vain, jos siitä on säädetty laissa tai jos metsäkeskus on siihen antanut luvan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsätietojen luovuttaminen edelleen on usein tarpeellista esimerkiksi puukauppaa tai metsänhoitotoimenpiteitä koskevien toimeksiantojen yhteydessä. Metsäkeskus ei kuitenkaan ole voinut antaa lupaa tällaiseen tietojen käyttöön niitä luovuttaessaan, koska on ollut oikeudellisesti epäselvää, onko tietojen luovuttaminen sivullisille ylipäänsä ollut mahdollista. Ehdotetun säännöksen voidaanakin katsoa selkiyttävän tilannetta metsänhoitoyhdistysten ja muiden toimijoiden osalta, jotka maanomistajan puolesta hoitavat puukauppaa tai metsänhoitotöihin liittyviä toimeksiantoja ja sopimuksia.

Valiokunta toteaa, että hallitusohjelman toimeenpanon yhtenä kärkihankkeena on "Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä", jonka keskeisenä tavoitteena on puun tarjonnan lisääminen. Yhtenä keinona hankkeessa on metsävaratietojen hyödyntämisen tehostaminen samoin kuin metsänomistajille ja toimijoille suunnattujen sähköisten palvelujen kehittäminen. Hankkeen toimeenpanossa on todettu välttämättömäksi tarkastella myös metsätietolain kehittämistarpeita ja esittää tarvittavat muutokset. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että nyt esitettyjen muutosten jälkeen metsätietolain muut kehittämistarpeet otetaan nopeasti tarkasteluun. Toiminnan digitalisoinnilla on mahdollista lisätä tuottavuutta niin metsätalouden kuin metsäteollisuudenkin arvoketjussa. Metsävaratiedon käyttöä tehostamalla voidaan aktivoida metsien hoitoa ja puukauppaa sekä kehittää ja monipuolistaa metsäpalvelujen markkinaehtoista tarjontaa.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 27/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 3.12.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Susanna Koski kok

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2015 vp

jäsen Mats Löfström r
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius